
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державне підприємство Український науково-дослідний інститут
медицини транспорту

Центральна санітарно-епідеміологічна станція
на водному транспорті

ВІСНИК

МОРСЬКОЇ МЕДИЦИНИ

Науково-практичний журнал
Виходить 4 рази на рік

Заснований в 1997 році. Журнал є фаховим виданням для публікації основних
результатів дисертаційних робіт у галузі медичних наук
(Наказ Міністерства освіти і науки України № 886 (додаток 4) від 02.07.2020 р.)
Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації серія КВ № 18428-7228ПР

№ 4 (101)
(жовтень - грудень)

Одеса 2023

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор **А. І. Гоженко**

О. М. Ігнат'єв (заступник головного редактора), Н. А. Мацегора (відповідальний секретар), Н. С. Бадюк, Є. П. Белобров, Р. С. Вастьянов, В. С. Гойдик, М. І. Голубятніков, А. А. Гудима, Ю. І. Гульченко, О. М. Левченко, Г. С. Манасова, В. В. Огоренко, Т. П. Опаріна, И. В. Савицький, С. М. Пасічник, Е. М. Псядло, Н. Д. Філінець, В. В. Шухтін

РЕДАКЦІЙНА РАДА

Х. С. Бозов (Болгарія), Денисенко І. В. (МАММ), В. А. Жуков (Польща), С. Іднані (Індія), А. Г. Кириченко (Днепр), М. О. Корж (Харків), І. Ф. Костюк (Харків), М. М. Корда (Тернопіль), Н. Ніколіч (Хорватія), М. Г. Проданчук (Київ), М. С. Регеда (Львів), А. М. Сердюк (Київ)

Адреса редакції

65039, ДП УкрНДІ медицини транспорту
м. Одеса, вул. Канатна, 92
Телефон/факс: (0482) 753-18-01; 42-82-63
e-mail nymba.od@gmail.com
Наш сайт - www.medtrans.com.ua

Редактор Н. І. Єфременко

Здано до набору 22.12.2023 р.. Підписано до друку 27.12.2023 р Формат 70×108/164
Папір офсетний № 2. Друк офсетний. Умов.-друк.арк. .
Зам № 2/9/15 Тираж 100 прим.

ISSN 2707-1324

©Міністерство охорони здоров'я України, 1999
©Державне підприємство Український науково-дослідний інститут медицини транспорту, 2005
© Центральна санітарно-епідеміологічна станція на водному транспорті, 2010

**МАТЕРІАЛИ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ «МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД У ВЕДЕННІ
ПАЦІЄНТІВ ІЗ ПРОФЕСІЙНОЮ ТА ПРОФЕСІЙНО ОБУМОВЛЕНОЮ
ПАТОЛОГІЄЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ»**

DOI <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10606893>

ОРГАНІЗАТОРИ

**Одеський національний медичний університет
Департамент охорони здоров'я Одеської обласної державної адміністрації
Громадська організація «Всеукраїнська асоціація лікарів-профпатологів та
лікарів медицини праці»**

Дата проведення: 29.06.2023 – 30.06.2023 р.

Місце проведення: ОНМедУ, онлайн (дистанційно), платформа Zoom

Час проведення: 9.30 – 17.00

Для лікарів зазначених спеціальностей:

професійна патологія, загальна практика сімейна медицина, терапія, гігієна праці, інфекційні хвороби, фтизіатрія, клінічна лабораторна діагностика, загальна гігієна, медична психологія, психіатрія, суднова медицина, кардіологія, хірургія, отоларингологія, офтальмологія, неврологія, акушерство і гінекологія, дерматовенерологія, судово-медична експертиза, організація і управління охороною здоров'я, токсикологія

ПЛАН ЗАХОДУ:

29.06.2023 р.

9.30-10.00 Реєстрація учасників

10.00-10.15 Вітальне слово учасникам з нагоди відкриття – Академіка Національної Академії медичних наук України Запорожана В.М.

10.15-10.30 «Реалізація принципів наукової концепції «Медицини граничних станів» в умовах воєнного часу» Доповідач: Коробчанський В.О. д.мед.н., професор, академік НАН Вищої освіти України, завідувач кафедри гігієни та екології Харківського національного медичного університету.

10.30-10.45 «Сучасний діагноз в професійній патології (туберкульоз медичного працівника)» Доповідач: Гречківська Н.В., головний експерт з профпатології ДЗОЗ м.Києва, д.мед.н., професор ІПО НМУ імені О.О.Богомольця.

10.45-11.00 «Головна умова збереження здоров'я моряків – відтворення та реставрація роботи державної СЕС України на водному транспорті». Доповідач: Белобров Є.П., д.мед.н., професор, МНІ, Український НДІ медицини транспорту МОЗ України, м. Одеса, Талаласв К.О., д.мед.н., професор, МНІ, ОНМедУ, м. Одеса, Шухтін В.В., д.мед.н., професор, ОНМедУ, м. Одеса, Бадюк Н.С., к.мед.н., старший науковий співробітник, Український НДІ медицини транспорту МОЗ України, м. Одеса

11.00-11.15 «Оцінка ризику впливу шкідливих факторів виробництва на стан кістково-м'язової системи моряків та робітників морегосподарського комплексу». Доповідач: Ігнат'єв О.М., завідувач кафедри професійної патології та функціональної діагностики, Заслужений діяч науки та техніки України, д.мед.н., професор ОНМедУ, м. Одеса, Прут'ян Т.Л., доктор філософії з медицини, доцент кафедри професійної патології та функціональної діагностики ОНМедУ, м. Одеса, Опаріна Т.П., к.мед.н., доцент кафедри

професійної патології та функціональної діагностики ОНМедУ, м. Одеса

11.15-11.30 «Розповсюдження туберкульозу в Україні як чинник розвитку професійної патології та доцільні шляхи його подолання». Доповідач: Мацегора Н.А., завідувачка кафедри фізіопульмонології, д.мед.н., професор ОНМедУ, м. Одеса

11.30-11.45 «Репродуктивне здоров'я жінок, що працюють під впливом шкідливих факторів виробництва та в умовах воєнного стану». Доповідач: Єрмоленко Т.О., д.мед.н., професор кафедри акушерства та гінекології ОНМедУ, м. Одеса

11.45-12.00 «Психометричні основи професійного відбору». Доповідач: Псядло Е.М., д.біол.н., професор кафедри практичної та клінічної психології ОНУ ім. І.І. Мечникова, м. Одеса

12.00-12.15 «Особливості надання медико-санітарної допомоги працівникам Одеського припортового заводу в умовах воєнного стану». Доповідач: Малащук Н.О., головний лікар МЦ АТ «Одеський припортовий завод», м. Одеса

12.15-12.30 «Особливості роботи комісій з медичного огляду робітників плавскладу в умовах військового часу». Доповідач: Панюта О.І., к.мед.н., доцент кафедри професійної патології та функціональної діагностики ОНМедУ, м. Одеси, Костромін П.С., директор медичного центру «Вітамед», м. Одеса, Пасічник В.Я. «Біла Акація», м. Одеса, Понайотов О.І., директор центру «Психо-наркологічної реабілітації», м. Одеса.

12.30-12.45 «Duszpasterstwo Ludzi Morza z rodzinami marynarzy w czasie wojny». Доповідач: EdwardPracz, DoktorNaukTeologicznych, Ksiądz Katolicki, Krajowy Dyrektor Duszpasterstwa Ludzi Morza, Duszpasterstwo Ludzi Morza Centrum Stella Maris Gdynia – Polska

12.45-13.00 «Телемедицина на морі Дворічний досвід роботи морської служби телемедичної допомоги (ТМАС)». Доповідач: Чконій Григорій, Голова Ради директорів, засновник акціонерного товариства «MaritimeHospital», м. Батумі, Грузія

13.00-13.30 Дискусія. Відповіді на запитання

30.06.2023 р.

10.00-10.15 «Особливості харчування медичних працівників в умовах гібридної війни»Доповідач: БабієнкоВ.В. завідувач кафедри кафедри гігієни та медичної екології, Заслужений діяч науки та техніки України, д.мед.н., професор ОНМедУ, м. Одеса, Рожнова Анастасія Михайлівна асистент кафедри гігієни та медичної екологіїОНМедУ, м. Одеса

10.15-10.30 «Особливості ведення пацієнтів на COVID-19 на різних етапах надання медичної допомоги». Доповідач: Чабан Т.В. завідувач кафедри інфекційних хвороб, д.мед.н., професор ОНМедУ, м. Одеса

10.30-10.45 «Проблемні аспекти щодо психофізіологічної експертизи працівників при проведенні профілактичних медичних оглядів» Доповідач: Захаров О.Г. к.мед.н., лікар-профпатолог ТОВ «ЕКОМЕТ» дезінфектології та професійних хвороб ХНМУ ,м.Харків, Стецько Н.О., заступник директора ТОВ «ЕКОМЕТ», м.Харків, Бандурян В.В., асистент кафедр гігієни, епідеміології, дезінфектології та професійних хвороб ХНМУ, м.Харків

10.45-11.00 «Медико-санітарна частина Ferrexpro, як структурний підрозділ підприємства в умовах воєнного часу» Доповідач: Рудометкін І.В., головний лікар МСЧ ПРАТ «Полтавський гірничо-збагачувальний комбінат», м. Полтава

11.00-11.15 «Проблемні питання наркологічної допомоги на сучасному етапі»
Доповідач: Ярій В.В. виконувач обов'язків директора Київської наркологічної клінічної лікарні «Соціотерапія», м. Київ

11.15-11.30 «Обґрунтування моделі системи протидії медико-санітарним ризикам на морському транспорті».Доповідач: Талалаєв К.О., д.мед.н., ОНМедУ, м. Одеса, Голубятников М.І., завідувач кафедри загальної та клінічної епідеміології та біобезпеки, д.мед.н., професор ОНМедУ, м. Одеси

11.30-11.45 «Професійна захворюваність на COVID-19 у медичних працівників (за даними звернень до міського центру профпатології)» Доповідач: Сова С.Г., лікар-профпатолог, д.мед.н., професор Національний медичний університет ім. О.О.Богомольця, м. Київ

11.45-12.00 «Важливість імунно профілактики в діяльності медичних працівників»
Доповідач: Егорова Т.А., головний експерт з інфекційних хвороб ДЗОЗ м.Києва,к.мед.н. завідувач інфекційним відділенням КНП «КМКЛІ-5», м. Київ

12.00-12.15 «Роль виробничих факторів у виникненні патологічних процесів внутрішніх органів у машиністів електропоїздів метрополітену»Доповідач: Думка І.В., асистент кафедри пропедевтики внутрішньої медицини №2 НМУ імені О.О.Богомольця., м. Київ

12.15-12.30 «Особливості медико соціальної експертизи професійних захворювань»Доповідач: Гулько С.М. к.мед.н., доцент НМУ імені О.О.Богомольця., м. Київ

12.30-14.00 Майстер-клас «Експертиза професійних, професійно обумовлених і загальних захворювань в роботі медичної комісії» Доповідач: Панюта О.І., к.мед.н., доцент кафедри професійної патології та функціональної діагностики ОНМедУ, м. Одеси

14.00-14.30 Дискусія. Відповіді на запитання. Закриття конференції

**Короткий звіт
про наукову конференцію
«Міждисциплінарний підхід у веденні пацієнтів із професійною та професійно
обумовленою патологією в умовах воєнного часу»**

29-30 червня 2023 року у Одесі відбулася науково-практична конференція з міжнародною участю, присвячена обговоренню актуальних питань профпатологічної допомоги в Україні в умовах воєнного часу для подальшого впровадження сучасних технологій у практику. Провайдером заходу за ініціативою кафедри професійної патології та функціональної діагностики виступив Одеський національний медичний університет. Співорганізаторами заходу були також Департамент охорони здоров'я і соціального захисту населення Одеської обласної державної адміністрації, громадська організація «Всеукраїнська асоціація лікарів - профпатологів та лікарів медицини праці».

Захід зібрав широке коло профільних фахівців – лікарів, голів комісій та керівників лікувальних заходів, які мали змогу почути «з перших вуст» провідних одеських, вітчизняних і закордонних науковців і практиків охорони здоров'я та обговорити низку питань, пов'язаних з забезпеченням роботи профслужби за умов військового стану і ведення бойових дій на Сході України.

Конференцію урочисто відкрив ректор ОНМедУ, академік В.М. Запорожан, якій побажав всім учасникам успіху, цікавих виступів, плідних дискусій і наголосив на важливості міжнародної співпраці у вирішенні питань професійної патології у цей складний час.

Завідувач кафедри професійної патології та функціональної діагностики, професор

ОБҐРУНТУВАННЯ МОДЕЛІ СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ МЕДИКО-САНІТАРНИМ РИЗИКАМ НА МОРСЬКОМУ ТРАНСПОРТІ

Одеський національний медичний університет

Протягом історії людства світове судноплавство відіграє суттєву роль в поширенні інфекційних захворювань. Історично доведено, що морські судна зробили значний внесок у поширення переносників та резервуарів, їх інвазії та укоріненню в нових ареалах з подальшим поширенням трансмісійних хвороб по всьому світу. Торгівельні судна сприяли поширенню пандемії холери в XIX столітті. Одне з перших документальних свідочств спроби взяти під контроль поширення хвороб, що пов'язані з переміщенням між портами різних країн світу морських суден, стосується XIV століття, а саме – введення карантинних обмежень на вхід суден, на яких міг перебувати переносник чуми, до акваторії портів.

За підрахунками Food and Agriculture Organization, FAO (Продовольча та сільськогосподарська організація ООН), за підсумками 2021 року Україна була лідером світового ринку соняшникової олії із часткою у близько 45% та третім найбільшим виробником кукурудзи, ячменя та рапсу, шостим найбільшим виробником пшениці у світі і давала десятку частину світового експорту. Український аграрний сектор давав до 20% ВВП та понад 40% експортних доходів; через південні порти йшло близько 90% українського аграрного експорту - щомісяця близько 6 млн тонн зерна. Суходолом, через залізницю, йшло близько 300 тис. тонн - у 20 разів менше.

Згідно з даними про світову морську торгівлю, обсяг та перелік товарів, що перевозяться на суднах, з кожним роком зростає. Постійно збільшується автономність судів, велика вантажомісткість і зростаючі технічні характеристики дозволяють сучасним суднам за короткі проміжки часу відвідувати різні материка і країни, при цьому потрібно враховувати, що морське судно є середовищем розташування осіб, включаючи пасажирів та членів екіпажу, які перебувають на борту від декількох годин до кількох місяців. Вантажні судна можуть перевозити тварин, різні товари, вони пов'язані з конкретними ризиками, наприклад з біологічними загрозами, небезпечними хімічними речовинами, переносниками інфекцій. Суднобудівна індустрія сприяє також розвитку туризму і відпочинку – в останні роки світопоширюються круїзи середньою тривалістю 7 днів із збільшенням кількості пасажирів на борту (іноді більш 5000 осіб на одне судно).

Інтеграція в міжнародне співтовариство вимагає від кожної цивілізованої країни створення сучасної системи контролю перетиндержавного кордону особами, транспортними засобами, вантажами та в свою чергу передбачає введення єдиних уніфікованих дій з боку державних служб, в тому числі карантинних, щодо забезпечення санітарної охорони території кожної держави в міжнародних пунктах пропуску.

В силу міжнародного характеру морських перевезень в світі функціонують міжнародні правила *International Health Regulations 2005*, що регулюють їх санітарні аспекти. Міжнародні медико-санітарні правила («МПОЗ» або «Правила») були прийняті Всесвітньою асамблеєю охорони здоров'я в 1969 р.; їм передували Міжнародні санітарні правила, прийняті Четвертою сесією Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я в 1951 році. У Міжнародні санітарні правила 1969 р., які спочатку охоплювали шість «карантинних хвороб», в 1973 р. та в 1981р. було внесено зміни, головним чином для того, щоб зменшити кількість карантинних хвороб з шести до трьох (жовта лихоманка, чума та холера) та відобразити глобальну ліквідацію натуральної віспи.

Міжнародні медико-санітарні правила стали міжнародним правовим документом, який володіє юридично обов'язковою силою та діє на території 196 країн світу, включаючи і Україну.

Підписання Правил визначає готовність будь-якої країни-учасника діяти відповідно до основних принципів Всесвітньої Організації Охорони Здоров'я щодо забезпечення

режиму контролю над поширенням інфекційних хвороб, хімічних, радіаційних та біологічних загроз і є допомогою для міжнародного співтовариства у попередженні можливих медико-санітарних ризиків, які здатні поширюватися через кордони країн (транскордонні загрози) і створювати загрозу для людей в світовому масштабі та в той же час вживати адекватних, належних заходів.

В Україні з 2007 року проводиться робота по впровадженню Правил в міжнародних морських та річкових пунктах пропуску України. Основний напрямок - це приведення національних можливостей з протидії надзвичайним ситуаціям в галузі громадського здоров'я, які мають міжнародне значення, до рівня, що відповідає основним вимогам Правил.

Національне законодавство України передбачає організацію роботи санітарно-карантинних підрозділів у пунктах перетину державного кордону, в тому числі в морських міжнародних портах:

- стаття 29 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення»
- стаття 28 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб»
- стаття 17 Правил санітарної охорони території, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2011 року № 893.

Виконання функцій держави з забезпечення санітарно-епідеміологічної безпеки на її території починається саме з кордону країни та з медичного санітарного контролю транспортних засобів, які прибувають в міжнародні пункти пропуску з різних країн світу, з різними епідеміологічними ризиками.

Протягом десятків років заходи по санітарній охороні території України в міжнародних морських пунктах пропуску забезпечувалися фахівцями санітарно-карантинних підрозділів (СКП), що входили до структури державних установ, підпорядкованих Міністерству охорони здоров'я України. Було вибудовано єдину мережу СКП, що в цілодобовому режимі та за єдиними регламентами роботи забезпечували проведення профілактичних та протиепідемічних заходів в 28 міжнародних морських та річкових пунктах пропуску України, завдяки чому протягом останніх 30 років не допущено завезення в Україну жодного випадку інфекційних хвороб, які мали б міжнародне значення.

При тому, існують проблемні питання, які потребують вирішення та від яких залежатиме подальша реалізація Правил Україною в міжнародних морських пунктах пропуску згідно запропонованих рекомендацій ВООЗ, а саме:

- дослідження порядку моніторингу та контролю надзвичайної ситуації в області санітарно-епідеміологічного благополуччя населення;
- інвентаризація спектру інфекційних хвороб та інших загроз, які вимагають заходів (додати малярію, дії при аварійних і надзвичайних ситуаціях);
- визначення порядку послідовних дій при виникненні надзвичайних ситуацій;
- розширення функціонального спектру санітарно-карантинного контролю з урахуванням загроз біологічного, хімічного та радіологічного характеру,
- проведення профілізації пунктів пропуску через державний кордон за видами вантажів (видам загроз);
- перегляд оперативних і комплексних планів санітарно-протиепідемічних (профілактичних) заходів з урахуванням можливих ризиків;
- впровадження сучасних технологій в методологію епідеміологічного нагляду, санітарної охорони території, інших загроз і ризиків, а також вжиття відповідних заходів на надзвичайну ситуацію (загрозу) при її виникненні.

Приєднання до Міжнародних медико-санітарних правил 2005 року зобов'язує Україну до створення спроможностей виявлення та повідомлення про потенційні надзвичайні ситуації у сфері охорони здоров'я в усьому світі. Правила вимагають, щоб усі країни створювали можливість виявляти, оцінювати, звітувати та реагувати на виклики та ризики у сфері охорони здоров'я. Зокрема це стосується грипу H1N1, поліомієліту, еболи, вірусу Зіка, COVID-19, мавпячої віспи та інших.

З метою розбудови ефективної співпраці із міжнародним співтовариством, впровадження єдиної системи реагування на надзвичайні ситуації, здійснення

організаційних медико-санітарних заходів, запобігання розповсюдженню інфекційних хвороб на території України, Кабінет Міністрів України розпорядженням від 24 лютого 2023 р. № 173-р затвердив Національний план дій щодо імплементації Міжнародних медико-санітарних правил. Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади мають забезпечити виконання Національного плану, затвердженого розпорядженням, за рахунок та у межах видатків, передбачених у державному бюджеті на відповідний рік, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Зазначене вище розпорядження передбачає:

1) розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України проекту акта про внесення змін до Правил санітарної охорони території України;

2) розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України проекту акта про внесення змін до Положення про пункти пропуску через державний кордон та пункти контролю для забезпечення виконання вимог Міжнародних медико-санітарних правил;

3) розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України проекту акта щодо пунктів пропуску через державний кордон відповідно до вимог Міжнародних медико-санітарних правил;

4) проведення заходів для забезпечення розміщення санітарно-карантинних підрозділів центрів контролю та профілактики хвороб, що належать до сфери управління МОЗ, на території визначених пунктів пропуску через державний кордон;

5) розроблення та затвердження регламенту обміну інформацією між санітарно-карантинними підрозділами, пунктами пропуску через державний кордон та закладами охорони здоров'я під час реагування на медико-біологічну надзвичайну ситуацію;

6) запровадження механізмів оцінки ризиків для здоров'я, санітарного та епідемічного благополуччя населення, застосування за результатами такої оцінки відповідних профілактичних, обмежувальних, консультаційних та інших заходів, підготовка рекомендацій щодо усунення ризиків у сфері громадського здоров'я;

7) розроблення та затвердження планів реагування функціональної підсистеми забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення єдиної державної системи цивільного захисту на медико-біологічні надзвичайні ситуації;

8) організація та проведення міжвідомчих навчань із реагування на медико-біологічні надзвичайні ситуації державного та регіонального рівня;

9) організація та проведення прогнозування масштабів та можливих наслідків медико-біологічних надзвичайних ситуацій на місцевому, регіональному та державному рівні з метою визначення необхідних ресурсів для здійснення протиепідемічних, профілактичних, протиепізоотичних, протієпіфітотичних і лікувальних заходів.

Висновки: система протидії медико-санітарним ризикам на морському транспорті України має відповідати вимогам національного та міжнародного законодавства з врахуванням положень розпорядження КМУ від 24 лютого 2023 р. № 173-р про затвердження Національного плану дій щодо імплементації Міжнародних медико-санітарних правил.

Ключові слова: медико-санітарні ризики, морській транспорт